

En bog, vi har manglet, foreligger nu. En nødvendig dokumentation af livet på danske døgninstitutioner i 1940'erne, 1950'erne og i 1960'erne. Bogen består væsentligst af 20 fortællinger af børn, der er vokset op med en mor eller far, der har været anbragt. Bogen indeholder også væsentlige bidrag af erfarne mennesker med forskelligartede erfaringer fra området.

Også bogens forfattere Oskar Plougmand og Karina Estrup Eriksen giver deres væsentlige bidrag, hvor læseren får et indblik i, hvordan ideen til bogen opstod, og hvordan bogen er blevet til.

Størst indtryk gør dog Poul-Erik Rasmussens forord. Poul-Erik er en af Godhavndrengene og formand for dem. Han er en af dem, som bogen handler om, og han beskriver den smerte, han bærer på, og den smerte, han har givet videre til sine børn. Og det er det, bogen handler om. Stort set alle historierne fortæller om "barndommens traumer, der er videreført til næste slægtled".

Den værdsatte norske socionom og børnepsykiater Kari Killén siger det så godt i sin bog: "Omsorgssvigt varer i generationer". Hun siger blandt andet, at det ikke er den sociale arv, der er problemet, men den psykologiske arv: "Transmissionen" af tilknytningsmønstre fra forældre til børn. Livet viser tænder for alle, men de mennesker, der er traumatiserede som børn, lever med en sårbarhed, som ofte bliver til en skrøbelighed, fordi vi andre ikke passer godt nok på dem, ikke forstår omfanget af de skader, der er sket, men tror, at de fordi, de ser normale ud, så også har den samme robusthed som trygge, psykologisk velnærede børn. Men det har de ikke.

I de senere år har neuropsykologien fået mere og mere plads, når vi beskæftiger os med omsorgssvigt. Bruce Perry, børnepsykiater og forsker, understreger, at tidligt omsorgssvigt og psykisk traumatisering skal tages alvorligt. Han har endvidere påpeget, at hvis nervesystemet overbelastes kronisk, kan resultatet være dybtgående neurale funktionstab. Når et barn fratages muligheden for at føle sig tryk og værdifuld i relationen med sine primære omsorgspersoner, fratages det en altoverskyggende vigtig udviklingsmulighed, som kommer til at kompromittere personlighedsudviklingen og evnen til empati og indlevelse.

Men der er en udviklingsvej, og her er kærlighed det vigtigste element. Vi skal kunne holde ud at høre de sørgelige historier igen og igen. Vi skal "omarme" de omsorgssvigtede mennesker og rumme dem.

Når jeg læser bogens sørgelige historier, bliver jeg følelsesmæssigt påvirket. Jeg ved, at fagligheden ikke fyldte meget dengang, men havde det behøvet at være så slemt? Det var jo direkte farligt at være fattig. Risikoen for at blive anbragt fra en fattig familie var stor, mens børn fra velstående familier ikke blev anbragt.

Gennemgående i historierne er skammen og flovheden over den barndom, man har haft. Vreden er der også, men følelserne afspejles på forskellig måde. Lavt selvværd er tilbagevendende og ligeså rastløshed, angst for at være sammen med mange mennesker, angst for stilhed og mørke, angst for højtider og fødselsdage. Overdrevet familiesammenhold og omsorg for børnene, der med vold og magt skulle have en god barndom.

Tavsheden om fortidens mareridt fylder i mange historier. Et af de børn, der fortæller, skulle blive 35 år, før hun hørte om sin fars anbringelse som barn. Filmen *Der kommer en dag* gjorde udslaget for faderen, der blev overvældet og græd. Han brød med mange års tavshed og fortalte sin familie, hvad han havde oplevet.

I få historier hører vi om mønsterbrydere, robuste børn, der mærker, at de er del af en dysfunktionel familie og påvirkes i negativ retning. Disse børn bryder ud, en pige rejser til England som 16 årig og bliver væk i flere år.

Bogen rejser også spørgsmålet om efterværn. Det eksisterede nok ikke dengang, hvor historierne er fra. Men børnene kendte ikke verden uden for institutionen. De blev lukket ud i en ukendt verden, ofte uden familie og uden netværk. De drog afsted med en lille kuffert. Ud i "aleneheden". Bange små børn var de indeni, de unge mennesker.

Den følelse, som bogen efterlader, er en tristhed. Tænk at vores børneforsorg har været så ringe, at mange mennesker har haft et så forkvaklet liv med daglig nedværdigende behandling, tæv og krænkelser. Og tænk, at vi i dag har en regering, en stat, der ikke vil indrømme deres svigt over for de anbragte, som denne bog handler om, og give en undskyldning.

Fra 1963 til 1966 arbejdede jeg som pædagog på behandlingshjemmet Nebs Møllegård i Jystrup på Midsjælland. Det var et godt sted at arbejde, og de anbragte børn fik en god behandling. Der var tre psykologer ansat til 26 børn. I samme tidsperiode blev drenge på Godhavn tvunget til at spise deres eget opkast og holde deres våde lagner op for vinden, til de var tørre. Det kan være svært at forstå.

I dag arbejder jeg blandt andet på verdens nordligste børnehjem i Uummannaq i Grønland. Alle børnene og de unge er alvorligt omsorgssvigtede. Et af børnene, en teenagepige, laver sine egne sange og skriver sine egne tekster, hun synger blandt andet: "Der var sår på min vej, men selv om jeg rejser mig og går videre, er der stadig sår på min vej." Og pigen ved det, ligesom Godhavndrengene gør det, sårene bliver ved med at være der, og nogle gange springer de op.

På børnehjemmet i Uummannaq føler børnene sig trygge. Måske for første gang i deres liv. Der bliver passet godt på dem, og de får de udfordringer, som de hver især magter. De bliver mødt følelsesmæssigt med det, de kan, for mange har aldrig oplevet tryghed i en følelsesmæssig relation og skal derfor mødes varsomt.

I Danmark har vi også gode døgninstitutioner, selv om vi har lukket mange. Vi skal passe på de døgninstitutioner, vi har tilbage, og vi skal fylde dem med kvalitet. Døgninstitutionen kan nemlig noget, som en plejefamilie har svært ved. Døgninstitutionen kan skabe rum for alle slags mennesker, møde hvert enkelt menneske der, hvor det er. Lade den pågældende være uden at kræve tæthed og familielignende relationer. Den rummelighed, som en døgninstitution kan tilbyde, er noget helt særligt og godt for omsorgssvigtede børn. Lad os også bruge bogen til at huske det.

Bogen er et historisk dokument og som allerede nævnt et nødvendigt dokument. Nu har blandt andre Oskar Plougmand med sine øvrige bøger været hele vejen rundt om fortidens anbringelser. Tak for det. Herudover er bogens beretninger også et signal til alle, der har berøring med eller får kontakt til sårbare børn om at tage deres ansvar alvorligt; i dagens Danmark lever der nemlig omkring 100.000 børn, hvis far eller mor har været på døgninstitution, og selvom der findes solstrålehistorier, synes disse ikke at være i overtal.

Af Inger Thormann, pædagog og psykolog

